

Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n ja Pohjois-Karjala Energiaholding Oy:n omistajaohjaus koskien Palokin voimalaa.

Kunnanhallitus 12.02.2024 § 32
43/00.04.01.01/2024

Julkinen

Valmistelija Kunnanjohtaja Henri Tanskanen

Asian tausta Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa ”*Vahva ja välittävä Suomi*” linjataan, että osana hallitusohjelmaa toteutetaan ”*Matkailu- ja luontohanke Palokin koskien patojen purku*”. Hankkeelle osoitetaan hallitusohjelmassa rahoitusta 20 miljoonaa euroa ja hallitusohjelman investointiohjelmassa sisältyvän Palokin patojen voimalaitoksen alasajo ja purun suunnittelu käynnistetään vuonna 2024.

Palokin voimalaitoksen purkamisen hyötyjä on perusteltu kalastukseen pohjautuvan matkailun ja matkailuliiketoiminnan kasvulla. Hallitusohjelmassa on kirjaus myös siitä, että yhteistoiminnassa alueen toimijoiden kanssa hallitus edistää Heinäveden Palokin koskien ennallistamista uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseksi.

Todettakoon, että palokin voimalaitoksen purkaminen ei ole aiemmin asiantuntijatyönä laadittujen strategioiden tai toimenpideohjelmien mukainen kärkihanke tai kansallinen intressi. Palokkia ei ole linjattu keskeisenä järvilohikohteena.

Palokin voimalaitoksen omistaa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy.

Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n puolestaan omistaa 54,2 %:sesti Pohjois-Karjalan Energia Holding Oy. Juuan kunta on holdingyhtiön toiseksi suurin omistaja omistaen yli 11 prosenttia osakekannasta eli 111 188 osaketta. Kolmanneksi suurin omistaja on Lieksan kaupunki (105 165 osaketta). Nurmeksien kaupungilla on myös merkittävä omistusosuus (92 112 osaketta). Holdingyhtiön tarkoitus on hoitaa kuntaomistajien omistajapolitiikkaa PKS Oy:ssä ja viime kädessä se linjaa Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n kannan sellaisiin asioihin, jotka vaativat omistajien mielipiteen.

Palokin voimalaitoksen purkamisella on merkittävä vaikutus vesivoimatuotantoon (vuosienergian tuotanto keskimäärin 29 500 MWh) ja siten yhtiön kykyyn tuottaa sähköä energiamarkkinoille. Tällä puolestaan on vaikutusta yhtiön tekemään tulokseen. Julkisuudessa on käyty aktiivista keskustelua koskien ennallistamiseen liittyen. Asiaan liittyy merkittäviä taloudellisia, luonnonsuojelullisia sekä muita intressejä. Selkeää näkemystä koskien ennallistamisesta ei ole voitu muodostaa huolimatta aiemmista selvityksistä. Avoimia kysymyksiä on jäänyt mm. sen suhteen, kuinka paljon koskien ennallistaminen maksaa, millainen vaikutus ennallistamisella on alueen asukkaisiin, miten ennallistaminen vaikuttaa alueen kalakantoihin ja muuhun ympäristöön.

Hallitusohjelman kirjauksen pohjalta maa- ja metsätalousministeriö on nimittänyt selvitysmies Esa Härmälän selvittämään sitä, onko hallitusohjelman kirjaus toteutettavissa ja mitä asioita kokonaisuudessa tulee huomioida. Selvitysmiehen työ pitänyt sisällään lukuisia asiantuntijalausuntoja, kustannusarvioita sekä vaihtoehtoja Palokin koskien suhteen.

Palokin koskien ennallistamisen toteutusmahdollisuudet -raportti on valmistunut 26.1.2024. Todettakoon, että Juuan kunta ei ole voinut lausua selvitysmiehen raporttiin omistajakuntana kantaansa, sillä kunnalle ei ole varattu tilaisuutta tulla kuulluksi. Tämä ei kuitenkaan saadun raportin perusteella estä asian ratkaisemista kunnanhallituksessa, sillä raportin linjaukset eivät ole ristiriidassa kunnan strategisten tavoitteiden kanssa.

Selvitysmies esittää seuraavat edellytykset asian ratkaisemiseksi Suomen valtion taholta:

1. Hallitus laatii Itä-Suomen energiapaketin, jonka osia ovat ainakin tuulivoiman kompensatiolain säätäminen ja sähkönsiirtoyhteyksien vahvistaminen uusiutuvan energian tuotantoinvestointien ja vihreä siirtymän vauhdittamiseksi ja kansallisen energiaturvallisuuden parantamiseksi.
2. Hyväksytään Palokin ennallistamishankkeeseen liittyvät epävarmuudet. Elävän materiaalin kanssa toimittaessa kukaan ei voi etukäteen taata täyttä onnistumista. Toimitaan todennäköisyyksien pohjalta. Ymmärretään myös, että hankkeeseen liittyy juridisia epävarmuuksia ja korvausvaatimuksia, joiden käsittelyn aikataulua ja lopputulosta ei voi varmuudella ennustaa.
3. Valtio sitoutuu vastaamaan suurimmasta osasta arvioiduista 50 milj. euron kustannuksista koko hankkeen kestoajaksi.
4. Perustetaan MMM:n hallinnonalalle voittoa tavoittelematon osakeyhtiömuotoinen toteuttaja- ja omistajaorganisaatio hankkeelle. Valtio merkitsee noin 2/3 osakkeista. Valtion osakkeet voidaan ohjata Metsähallitukselle, joka käyttäisi omistajan ääntä yhtiössä.
5. Uusi yhtiö käynnistää kaupalliset neuvottelut Pohjois-Karjala Sähkö Oy:n kanssa sen omistuksien ostamisesta. Neuvottelujen lähtökohtana on, että PKS:n osingonmaksukyky osakkaille (kunnille) ei saa kaupan takia heikentyä. Kauppahintaa, tai sen osaa, valtio voi tarjota osuuksina omistamastaan vesivoimasta. Pakkolunastusta vältetään viimeiseen asti.
6. Valtio ajantasaistaa ja noudattaa kansallista kalatiestrategiaa ja varaa sen toteuttamiseen riittävät resurssit. Palokin ennallistamiskustannukset tulevat näiden kustannusten lisäksi.
7. Palokin ja alueen matkailua kehitetään jo ennallistamisprojektin aikana. Projektia käytetään hyväksi alueen ja Suomen maakuvan vahvistamisessa luonnon ennallistajana ja monimuotoisuuden turvaajana

Selvitysmiehen tekemät havainnot tukevat kunnan huomioita siitä, että nykyinen 20 miljoonan euron kustannusarvio koskien ennallistamisen suhteen on riittämätön. Raportti huomioi hyvin kuntaomistajien taloudelliset näkökulmat ja sovittaa yhteen ympäristön suojelun sekä kalakantojen kehittämisen. Näin ollen Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n on syytä käydä neuvotteluja Suomen valtion kanssa siitä, voidaanko raportissa esitetyt asiat toteuttaa ja siirtää Palokin voimalaitoksen omistus valtiolle.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tanskanen Henri

Päätösehdotus

Esitän kunnanhallitukselle, että se

1. Katsoo saaneensa liitteenä olevan selvitysmies Esa Härmälän raportin tiedoksi
2. Ohjeistaa Pohjois-Karjalan sähkö Oy:n ja Pohjois-Karjalan energiaholding Oy:n edustajia puoltamaan neuvottelujen aloittamista Palokin koskien suhteen Härmälän raportissa mainituilla reunaehdoilla.

Perustelut	Edellä esitetyt
Sovellettavat säädökset	Kuntalain 39 §
Päätös	Hyväksyttiin.